

SLOVENŠČINA, 5. razred

UČNA TEMA: Branje z razumevanjem

POTEK URE

Pri današnji uri slovenščine se bomo pripravljali na nacionalno preverjanje znanja iz slovenščine, ki vas čaka ob koncu šestega razreda.

Naloge so prirejene po nacionalnem preizkusu enega izmed minulih let.

Uživajte v reševanju.

BRANJE Z RAZUMEVANJEM

Ime: _____

Datum: _____

ČUDOVITA ZGODOVINA KRUHA

Kruh je temeljna sestavina naše prehrane in je prav tako nezamenljiv, kot je bil takrat, ko so ga odkrili.

Prazgodovina

Pračlovek je nabiral zrnje divje pšenice. Da bi zaščitil setev pred pticami, je seme prekril s prstjo. To delo je upodobil na risbah v svojih jamskih prebivališčih, ki jih lahko vidimo še danes.

Preden so ljudje odkrili kruh, so njihovo glavno vsakodnevno prehrano sestavljale razne jedi iz žitaric, kaše in nekvašen kruh. V neolitiku¹ so ljudje želi divje žitarice, jih zdrobili v grobo moko in iz nje naredili navadne nekvašene "palačinke", ki so jih pekli na odprtem ognju.

Stari Egipt

Zgodovinarji menijo, da so kruh odkrili Egipčani v petem tisočletju pred našim štetjem. Legenda pravi, da je nekoč neki Egipčan pozabil speči svojo žitno kašo. Ta se je začela nenavadno spreminjati – začela je vzhajati. Tako je nastal prvi vzhajani kruh v zgodovini. Tudi pozabljenost je torej lahko včasih vir iznajdbe.

Na rodovitni zemlji na bregovih Nila so kmalu začeli v velikem obsegu gojiti žitarice in prav starim Egipčanom se moramo zahvaliti za številne izume, med katerimi je tudi sito za moko. Egipčani so faraonom v grobove polagali žito in stene grobnic krasili s slikami o peki kruha.

Stari Grki in Rimljani

Tudi Grki so poznali kruh. Hitro so izboljševali postopke njegove izdelave in širili ponudbo svojih izdelkov. Iznašli so poseben mlin iz dveh kvadratnih mlinskih kamnov, ki so ju gnali sužnji (ok. 2700 pr. n. št.). V stari Grčiji je prvič nastal tudi pekovski poklic. Starogrški peki so znali pripraviti 72 različnih vrst kruha, kar dokazuje, kako pomemben je bil kruh v tej veliki civilizaciji.

Rimljani so grške peke kot sužnje pripeljali v Rim, da so jih naučili umetnosti peke kruha, nato pa so grške postopke še izboljšali.

Srednji vek

V srednjem veku se je v mestih in trgih razvila pekovska obrt. Peki so se združevali v cehe², ki so imeli strogo določena pravila. Mestne peke so redno nadzirali: če so nepoštenega peka, ki je pekel prelahke hlebce, odkrili, so ga kaznovali. V Ljubljani so ga na primer zaprli v posebno košaro in ga namočili v Ljubljanico.

Bogati fevdalci pa kruha niso kupovali pri mestnih pekih, ampak so si privoščili kar svoje grajske pekarnice.

Industrijska doba

Za to obdobje je značilna uvedba strojev za proizvodnjo kruha. Stroji so nadomestili delavce in delo je bilo hitreje opravljeno. Postavljeni so bili tudi prvi parni mlini.

Z napredno proizvodnjo kvasa, modernizacijo mehanskih mešalcev testa in pomembnimi izboljšavami peči je industrijska doba napočila tudi v proizvodnji kruha.

Kruh za revne in bogate

Skozi zgodovino je barva kruha kazala, ali so ljudje revni ali bogati. Revnejši so jedli temnejši kruh, to pa zato, ker je bila bela moka dražja, poleg tega so si kruh lahko privoščili le ob praznikih. V letih lakote so pšenični moki dodajali tudi moko iz krompirja, fižola, ječmena, riža in koroze, zato so bile te vrste kruha sive barve in slabe kakovosti.

¹ **neolitik** – prazgodovinska doba, v kateri se poleg orodja iz kamna pojavijo prvi lončarski izdelki

² **ceh** – združenje obrtnikov istih poklicev

1. Če je trditev pravilna, obkroži DA, če je trditev nepravilna, obkroži NE.

___/6

Egipčani so kruh odkrili v petem tisočletju pred našim štetjem.	DA	NE
Pračlovek je nabiral zrnje divje pšenice.	DA	NE
Grki niso poznali kruha.	DA	NE
Peki so se združevali v moštva.	DA	NE
Bogati fevdalci kruha niso kupovali pri mestnih pekih.	DA	NE
Bogati ljudje so jedli temnejši kruh.	DA	NE

2. S katerim namenom je bilo napisano izhodiščno besedilo? Obkroži.

___/1

- A. Da bi bralci spoznali postopek peke kruha.
- B. Da bi bralce navdušili nad pekovskim poklicem.
- C. Da bi bralci izvedeli kaj več o kruhu skozi čas.
- D. Da bi se bralci seznanili s stroji za peko kruha.

3. Poveži trditve.

___/4

Za to obdobje je značilna	prvič nastal pekovski poklic.
Skozi zgodovino je barva kruha kazala	razvila pekovska obrt.
V srednjem veku se je v mestih	uvedba strojev za proizvodnjo kruha.
V stari Grčiji je	ali so ljudje revni ali bogati.

4. Preberi 1. in 3. del besedila (Prazgodovina ter *Stari Grki* in *Rimljani*). Kateri podatki so v teh dveh delih? Obkroži črki pred pravilnima odgovoroma.

___/2

- A. O pekih, ki so goljufali.
- B. O jamskih slikarijah.
- C. O strojih, ki so zamenjali ljudi.
- D. O zaslužjenih pekih.

5. Kaj je ceh? ___/1

5. Kateri tehnični izumi so omenjeni v izhodiščnem besedilu? Navedi dva. ___/2

6. Dopolni poved. ___/1

Pračlovek je seme prekril s prstjo, da bi setev zaščitil pred _____.

7. Ali so vzhajani kruh odkrili namerno? Obkroži. ___/1

DA NE

8. Kako je pek v srednjem veku lahko oškodoval ljudi? ___/1

9. V izhodiščnem besedilu je v povezavi s kruhom navedenih nekaj razlik med revnimi in bogatimi. Navedi vsaj eno.

___/2

10. Ali so bogati fevdalci kupovali kruh? Pojasni v obliki povedi.

___/2

11. Besedi v oklepajih postavi v pravilno obliko.

___/2

Po mnenju _____(zgodovinarji) so kruh odkrili pred več tisoč leti v starem Egiptu. Takrat so ga pekli še brez _____(kvas).

12. Preberi poved. Vprašaj se po podčrtanih besedah.

___/3

Bogati fevdalci pa kruha niso kupovali pri mestnih pekih.

bogati _____ mestnih _____

Kaj sta podčrtani besedi v zgornji povedi? Obkroži.

- A. samostalnik
- B. pridevnik
- C. prislov
- D. predlog

13. Podčrtaj pridevnike in jim določi spol in število.

___4

divja pšenica _____ jamsko prebivališče _____

grobo moko _____ odprtem ognju _____

žitno kašo _____ pekovski poklici _____

posebni košari _____ mehanskih mešalcev _____